

war and the first post-war years (Western Ukraine – Czech – Austria – Germany (DP camps).

The discourse of Europe in the lyrics of Mykhailo Sytnyk can be divided into two parts: the discourse of war and postwar periods. The first and partly the second one contain Sytnyk's historiosophical conception of Ukraine, as the center of Europe, which became the scene of the bloody clash of two totalitarian regimes – the Hitlerite and the Stalinist. The poet reveals the tragedy of the personality in the world, embraced by war and death, and praises the heroism of the national rank. The problematics of the discourse of the postwar period, with its predominantly existential nostalgic motives, cover the internal psychological, spiritual aspects of the existence of a person deprived of the Motherland, as well as the hope to return in a beautiful but alien world, where they are doomed to alienation and loneliness.

Mykhailo Sytnyk's historiosophical concept, which represents the period of the Second World War in Europe, has its reflection in the poetry of "We", "Burial Ground", "Capital", "In the Native Land", the poem "Exiled" and the Poetic Short Story "Railway Guard". The theme of totalitarian empires is revealed in poetry "In the Berlin Garden", "To Berlin", "In Times of Anxiety and Conspiracy..." and in the lyrical and philosophical cycle "Berlin Dusk". An artist uses historiosophical and existential-philosophical point of view in order to comprehend the destruction and "decline" of Europe. In addition, he seeks to understand the

causes of the bloody epoch, which led to the depreciation of cultural-historical, moral-ethical, spiritual values of Europe.

The European themes in the lyrics of Sytnyk's post-war poetry are built, first of all, on the contrast: *foreign land – native land*, which is the most complete expression of author's intentions. A series of sonnets "On the slopes of the Alps" was also built on the contrast. The Bavarian land and its charm inspire Mykhailo Sytnyk to write the poem "Blossoming are the Gardens of the Singing Bavaria ...", which contains nostalgic notes in its pastoral-elegiac motive, while the Baltic Sea – to the creation of poems "From Marine Lyrics", "Blossoming Gardens" that belong to the poet's marine lyrics.

The European period of Mykhailo Sytnyk's emigration ended in the late 40's, after which the poet was forced to continue the path of an emigrant in America due to various circumstances. Mykhailo Sytnyk managed to convey the very "spirit of time" (F. Hegel) in his poetic writings on the historiosophical and existential-emotional and psychological levels. It is the spirit of Europe of war and post-war periods, seen through the eyes of the emigrant-hermit, a lone traveler, constantly looking around in the direction where the homeland is forever lost beyond the horizon.

Стаття надійшла до редакції 5.03.2018

УДК 821.521-343.09:398.21

НАУМОВСЬКА Наталія

НАЦІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ СЕМАНТИКИ ОБРАЗУ СУСИДА В ЯПОНСЬКІЙ НАРОДНІЙ КАЗЦІ

Статтю присвячено аналізу образу сусіда в японському казковому епосі. Акцентовано на частотності побутування казкових текстів із домінантним образом сусіда, що належить до категорії злотворців. Виокремлено жадібність як основну рису образу, що визначає його негативну конотацію в аксіологічній шкалі японців. Висловлено припущення, що в тих нечисленних казках, які мають лексему «сусід», однак сам персонаж не перебуває в центрі уваги, він неодмінно стає конструктором сюжету.

Ключові слова: фольклор, японська народна казка, образ, сюжет, злотворець, протагоніст, антагоніст.

Вступ. Вагомим чинником ідентифікації будь-якої національної фольклорної традиції є її образна система. І хоча, як засвідчують численні фольклористичні дослідження, образи усно словесної спадщини (казки зокрема) різних народів світу мають типологічні ознаки й групуються, залежно від свого семантичного поля, у кілька основних груп, однак їх сутнісне наповнення, значеннєві відтінки, поетикальні характеристики, категоріальна стратифікація та персонажне втілення витворюють неповторний

національний образ світу. А відтак, об'єктивування образної палітри казкового епосу певної фольклорної традиції сприяє досягненню картини світу народу-творця.

Саме цій меті – здійснити спробу пізнати світогляд народу Країни Сходу Сонця, його ціннісні орієнтири шляхом вивчення образів казкової прози як частини цілісної системи фольклорного надбання японців – присвячена ця розвідка.

Постановка проблеми. Аналізуючи народну прозу, Лідія Дунаєвська визначила у казці трикатегорійну систему образів: добротворці, злотворці й знедолені, – акцентуючи на їх сюжетотвірній функції, позаяк казковий образ, «сформований в системі архетипів як фольклорний традиційний тип, впливає на вибір сюжету» [2, с. 163]. Такий підхід є продуктивним й у вивченні казкового матеріалу інших народів світу, японців зокрема.

Аналіз японської казкової прози засвідчив частотність побутування зразків із доміантним образом сусіда (у тих же нечисленних казках, які мають лексему «сусід», однак сам персонаж не перебуває в центрі уваги, він неодмінно стає конструктом сюжету).

Аналіз досліджень і публікацій. Варто зауважити, що японська народна казка донині залишається, по суті, цілним матеріалом для вітчизняних досліджень, оскільки вітчизняне казкознавство лише здійснює перші кроки в осягненні багатой національної фольклорної спадщини Країни Сходу Сонця, тож таку характерну особливість багатой образної палітри японського казкового епосу лише принагідно було зауважено у нашій розвідці «Японські та українські чарівні казки: образна парадигма у компаративному аспекті» (2012) [3, с. 198] та підтримано медієвістом О. Асадчих [1, с. 19].

Негативна конотація образу сусіда в японській чарівній народній казці. Простудіювавши 45 текстів японських казок різних субжанрів з навчального посібника-збірника казок, міфів та легенд Японії «Народний епос «країни сходу сонця» [1], ми виявили 11 зразків із образом сусіда, притому в 9-ти з них цей образ за своїм семантичним полем і функціональними характеристиками належить до категорії злотворців відповідно до трикатегорійної системи образів у класифікаційному підході Л. Дунаєвської. Із них 7 казок належать до жанрового різновиду «чарівна казка», 4 – до соціально-побутової. Важливим для осягнення семантики образу є те, що в усіх без винятку текстах чарівної казки, яка є значно архаїчнішим пластом порівняно із соціально-побутовою, цей образ наділений яскраво вираженими негативними ознаками і є основним антагоністом героя. Продуктивним для характеристики образів є принцип контрасту: позитивні якості протагоніста підкреслюються, увиразнюються зображенням поведінкових вад сусіда. Казка акцентує на основній рисі цього образу, яка визначає аксіологічну модель кожного персонажа й продукує розгортання сюжетної колізії, – жадібність.

Так, у казці «У Мишачій країні» доброму й працювтому дідові, який пішов у ліс рубати дрова й поділився своїм останнім гречаним кор-

жиком спершу з однією мишкою, а потім – зі зграйкою, протиставляється ледачий, заздрісний і жадібний сусід. За щедрість і добре серце миші винагороджують героя-дідуся: вони запрошують його до Мишачої країни, куди потрапити можна, заплющивши очі й узявшись руками за мишачий хвостик, і там частують, веселять, а наприкінці обдаровують купою грошей. Дізнавшись про це, жадібний сусід зумисне бере коржі й іде до лісу; коли ж до нього підбігає миша, він керується меркантильними інтересами – кидає їй шматки коржа лише для того, щоб таким чином потрапити до Мишачої країни й отримати для себе певний гешефт: «Почув про цю пригоду жадібний сусід і наступного дня, прихопивши з собою гречаних коржиків, подався до лісу. Опівдні, коли він сів на колоду й узявся їсти коржик, до нього підбігла миша. «На, їж!» – роздратовано мовив сусід і кинув їй коржика. Згодом миша повернулася й сказала: «Просимо до нас у гості! Тепер наша черга вас частувати». – «Авжеж, авжеж!» – зрадив сусід і пішов услід за мишею» [1, с. 85].

Безумовно, Мишача країна в тексті має семантику потойбічного простору у нижньому світі за вертикальною проекцією. Саме тому вхід і вихід звідти є закритим, утаємниченим для непосвяченого, тож проникнути туди і звідти можна лише взявшись за хвостик миші – хтоїчної істоти. Це підтверджується і мотивом заплющених очей – символічного помирання героя. На користь цієї думки свідчить і обдарування героя-протагоніста, і порушення табу злотворцем – промовляння вголос забороненого слова, а відтак – і кара: «Тим часом з'явилася знайома миша і мовила застережливо: «Діду, тільки не кажіть «няу»! Бо ми дуже боїмося цього слова». – «Он воно що! – подумав сусід. – То треба занявки по-котячому, і миші відразу порозбігаються! А тоді й гроші можна буде забрати!». І він закричав: «Няу!..» Тієї ж миті в Мишачій країні стало темно, а всі миші дремнули геть. «От добре вийшло!» – зрадив сусід і почав мацати навколо себе руками. На скриньку з грішми таки натрапив, та от лихо – дверей не знайшов. Кажуть, нібито він задихнувся в Мишачій країні та й помер» [1, с. 86].

На доброті, працювотості і щедрості героя-добротворця та на жадібності, заздрісності й ледарстві сусіда-злотворця акцентує і казка «Чому морська вода солоня?». Більше того, злотворець у цій казці має подвійну негативну конотацію: він – жадібний сусід і водночас заздрісний старший брат протагоніста. Контрадикція старшого і молодшого братів сягає світової близнюкової міфологеми й отримала численну кількість текстових утілень в казках різних часів і різних народів світу: хуритська «Казка про Аппу», єгипетська «Казка про

Правду і Кривду», французька «Просинка», індійська «Чарівний перстень», українська «Казка про дивну сопілку» та ін.

Підступно виманивши у бідного брата-сусіда чарівний млинок, який той отримав у дар з потойбіччя від карликів, старший брат-багатій сідає в човен і намагається випробувати чари та наказує млинкові сипати сіль, проте не знає, як його зупинити, тож повний солі човен тоне й антагоніст гине. Окрім мотиву покарання за жадібність, казка містить і фінальну формулу етіологічного характеру: «Кажуть, начебто й досі ступка крутиться на дні моря, бо нікому її спинити, й розсипає навкруг сіль. Отим-то морська вода й солонна» [1, с. 90]. Принагідно зауважимо, що ця казка є універсальною: в українській казковій спадщині є аналогічний варіант казки з тією ж назвою і сюжетною колізією.

Комічним у своїй жадібності постає образ сусіда у казці «Мавпи й божество Дзідзо». За сюжетом, пішовши в ліс по дрова, дід помічає мавп, які урочисто переносять через річку статую божества Дзідзо (Дзідзо – японське божество, яке охороняє дітей і подорожніх), та й сам прикидається статуєю. Мавпи перенесли через річку і його та склали йому багаті пожертви. Дізнавшись про це, заздрісний сусід зажадав легкої наживи, тому прийшов на те ж місце і теж прикинувся статуєю Дзідзо, однак, коли мавпи його несли, «...сусіда розібрав сміх, – здавалось, наче його лоскочуть, і він захихотів: «Хі-хі-хі!..» Мавпи злякались і глянули на сусіда. «Та це не Дзідзо! Це людина!» – вигукнули вони й кинули жаднюгу в воду. Кажуть, сусід насилу вибрався на берег, мало життя не загубив» [1, с. 34]. Як видно, хоча негативний герой карається не на смерть, проте цей вид покарання можна схарактеризувати як «майже смерть».

Іншою казкою, сюжет якої розгортається навколо божества Дзідзо і негативного образу сусіда, точніше – сусідської дівчинки, є «Про божество Дзідзо, якому смакували коржики». Працьовита дівчинка випускає з рук коржика, який скочується в нірку, намагається його дістати і натрапляє в норі на божество Дзідзо. Казка підкреслює чемність, шанобливість і набожність героїні, за що вона отримує винагороду: «Окійо злякалася, та коли прийшла до тям, склала руки до купи й сказала: «Сюди шойно закотився мій коржик, і я метнулася за ним. Пробачте, що порушила ваш спокій». А божество Дзідзо на те: «Та нічого. А твій коржик такий смачненький! Хочеш, я тобі заплачу за нього грішми?» І божество обдарувало дівчину купою золотих монет. Окійо зраділа, красенько йому подякувала й поквапилася додому» [1, с. 86]. Сусідська дівчинка прагне отримати щедрі винагороду від божества, тож біжить у поле, зумисно кидає свого коржика у нору та

зухвало пропонує Дзідзо свого коржика в обмін на гроші, за що отримує від божества удар мечем і гине: «Якщо ти така жадібна, ось тобі! – І божество Дзідзо вдарило її мечем по плечу. – Вдаєш із себе ягнятко, а сама хитра, як лисиця!» [1, с. 87].

Отже, негативна конотація образу сусіда / сусідки як алегоричного із домінуючою семантикою жадібності не залежить від гендеру персонажа. Ще одним прикладом на користь цієї думки слугує текст казки «Як чудовиська ділили скарби» [1, с. 101-102], за яким дід, запрацювавши у лісі допізна, проситься переночувати до хазяйки лісової хатинки, де чудовиська оні щоночі ділять свої скарби. Господиня радить діду сховатися, а на світанку закукарикати, щоб оні щезли. Таким чином, дід забирає собі скарби оні, чому заздрить жадібна сусідка. І, попри дідові вмовляння не ризикувати собою та пропозицію поділити багатство, відправляється до лісової хатинки. Зажерливість сусідки не знає меж: прагнення скарбів затьмарює розум, тож вона кукарикає, не дочекавшись світанку, а отже, сама кличе свою загибель – оні пожирають жаднюгу. Отже, вікові характеристики також не суттєві для означення образу сусіда в японській казці.

Інколи, як уже зазначалося вище при аналізі тексту «Мавпи й божество Дзідзо», чарівна казка не містить мотиву покарання смертю, замінюючи його на «майже смерть». Прикметною рисою таких казок є їхній розважальний гумористичний тон. Приміром, у казці «Щастя з неба і з-під землі» [1, с. 94-95] золото у знайденому протагоністом із образною характеристикою «дуже чесний» глекові перетворюється на бджіл, які кусають жадібного сусіда-брехуна, котрий шляхом обману заволодіває глечиком; коли ж той намагається їх витрусити на чесного чоловіка у комин, бджоли падають долу перед позитивним героєм золотими монетами. Казковий злотворець-жадібний сусід у зразку «Як чоловік позбувся бородавки» [1, с. 95-97], маючи на одній щоці велику бородавку, через заздрощі до протагоніста йде вночі у гори танцювати з чудовиськами оні, які, не задоволені його танцем, приліплюють йому ще одну бородавку на іншу щоку.

Прикметно, що казкові тексти переважно не маркуються онімами цих образів (сусіди у казках завжди безіменні) і цілковито позбавлені опису зовнішності сусіда-злотворця – на противагу демонологічним образам злотворців, що мають деталізовані характеристики їхніх зовнішніх ознак із яскраво вираженими зооморфними рисами й багатою палітрою колористики («оні – чудовиська в людській подобі з бичачими рогами й тигрячими іклами» («Ісумбосі» [1, с. 91]); «веселяться, ставши в коло, чудовиська

оні, сині й червоні, з бичачими рогами і без них» («Як чоловік позбувся бородавки» [1, с. 95]); «Перед великою чорною брамою стояв вартовий – червоношкіре чудовисько» («Момотаро, або Хлопчик-Персик» [1, с. 104])). На нашу думку, це можна трактувати як один із доказів універсальності образу сусіда, який маркує жадібність як домінуюча негативна ознака в японській аксіології незалежно від гарної чи незугарної зовнішності кожного окремого персонажа.

Окрім того, жадібність, з погляду японця, заслуговує на тотальний осуд. Відтак, у сюжетній канві чарівної казки персонажів-жадібних сусідів щоразу покарано або їхньою загибеллю, або «майже загибеллю»: «човен кінець кінцем пішов під воду й потонув» («Чому морська вода солона»); «сусід насилу вибрався на берег, мало життя не загубив» («Мавпи й божество Дзідзо»); «чудовиська посхоплювались на ноги, побігли на другий поверх і, кинувшись на сусідку, з'їли її без останку» («Як чудовиська ділили скарби»); «кажуть, нібито він задихнувся в Мишачій країні та й помер» («У Мишачій країні») тощо. У казці «Як чоловік позбувся бородавки» сусід постає не стільки жадібним, скільки заздрисним, однак заздрисність межує із жадібністю, тож антагоніст, ледь не загинувши, так само отримує заслужену, з точки зору народотворця, кару: «Чудовиська шпурнули йому бородавку на праву щоку. Сусід ойкнув і мацнув рукою праву щоку – тепер і там сиділа бородавка. А тим часом заспівали півні. Чудовиська принишкли і вмить щезли. «Почекайте! Почекайте!» – гукав сусід. Та чудовиськ як і не було. Ось так і залишився сусід з двома бородавками – на лівій і на правій щоці» [1, с. 97].

Образ сусіда в японській соціально-побутовій народній казці. Образ сусіда соціально-побутової казки негативно конотований значно меншою мірою, ніж чарівної, або ж має нейтральну конотацію, наближену до позитивної.

Так, жадібність злотворця чарівної казки у цьому субжанрі поступається місцем іншій, меншою мірою негативній з точки зору народної аксіології рисі – нерозважливості: недотумкуватий сусід-багач із казки «Сонько Нетаро» [1, с. 169-170] віддає свою доньку заміж за ледаря-бідняка, прийнявши його за посланця бог-охоронця свого роду; нерозважливий запопадливий сноб із казки «Як чоловік сповіщав про пожежу», побачивши вночі, як горить сусідська хата, ніяк не наважується розбудити старосту, щоб загасити пожежу, від чого хата згорає, а отримавши від старости прочухана, приходиться голосно будити його наступної ночі, бо ж «хотів дізнатися, як треба <...> будити, коли горітиме» [1, с. 177].

Відтак, казки цього типу вже не містять прямих мотивів покарання персонажів цього образу.

Окрему групу складають соціально-побутові казки, в яких образ сусіда (здебільшого у цьому разі – сусідки) не містить ознак негативної конотації – навпаки, навіть більшою мірою позитивної, скільки постають дарувальниками (пригощають героїв коржиками), однак врешті саме ці дарунки стають сюжетотвірними атрибутами: саме через останнього коржика, вирішивши «зіграти в мовчанку», чоловік і дружина виявляються пограбованими, бо мовчать навіть тоді, коли до дому проникає злодій («Про подружжя, що любило рисові коржики» [1, с. 166]); саме ці коржики розсварюють свекруху й невістку – прагнення зробити так, щоб невістці не дісталися коржики, призводить до того, що свекруха промовляє над ними заклинання з метою перетворити їх на жаб, а невістка, почувши таке, сама з'їдає коржики і кладе замість них до свекрухиної миски справжніх жаб («Як невістка провчила скупку свекруху» [1, с. 172-173]).

Висновки. Проведене дослідження продемонструвало закономірність: найчастіше образ сусіда представлений чарівною казкою, значно рідше – соціально-побутовою і практично відсутній у казці про тварин.

У чарівній казці цей образ наділений цілком негативною конотацією: сусід – злотворець, головний антагоніст героя. На відміну від інших образів злотворців, які містять детальний опис зовнішніх ознак (позаяк здебільшого це – демонологічні істоти з яскраво вираженими зооморфними рисами), казка з центральним образом сусіда-антагоніста головного героя не акцентує на характеристиках зовнішності злотворця. Із сутнісних ознак домінуючою рисою цього образу, яка властива усім без винятку зразкам чарівної казки і частково – соціально-побутової, є його жадібність. Саме жадібність сусіда, яка заступає усі інші почуття, продукує ще одну рису – нерозважливість, що врешті призводить до покарання: загибелі сусіда або ж його «майже_загибелі». Прикметно, що, на відміну від чарівної, соціально-побутова казка із негативним образом сусіда підкреслює саме його нерозважливість як основну рису. Цей тип казок ніколи не містить розв'язки – смерті сусіда. Це дає підстави до висновку, що в аксіологічній шкалі японця нерозважливість поступається жадібності за рівнем негативного сприйняття. І лише незначний пласт соціально-побутових казок не демонструє негативної конотації аналізованого образу – навпаки, сусід (переважно сусідка) відіграє функцію дарувальника: пригощає героя / героїв коржиками тощо, – проте саме цей дарунок стає сюжетотвірним елементом казкового тексту, що, врешті, призводить до нега-

тивної розв'язки. Також наріжною ознакою цього образу є його безіменність, що знову ж таки засвідчує універсальність конотативних характеристик незалежно від персонажного втілення у кожному конкретному варіанті. Привертає увагу й частовживаний у казковому просторі атрибут – рисовий чи гречаний коржик, який постає інструментом ідентифікації особистісних характеристик персонажа. Висловимо припущення, що така атрибутивна функція зумовлена його солярною символікою, про що свідчить кругла форма ідентифікатора. Важливо, що жадібність і корисливість антигероя осуджуються й караються незалежно від гендерної чи вікової специфіки персонажа сусіда: це може бути як молодий хлопець, так і сивоколий дід, як маленька дівчинка, так і пані поважного віку.

Підсумувавши усе вищезазначене, ще раз потверджуємося у думці: «...у японських казках саме сусід часто виступає у ролі злотворця, що ми пояснюємо об'єктивними економічними обставинами: дороговизною землі і, відповідно, чварами за межі земельного наділу» [3, с. 198].

Список використаної літератури

1. Асадчих О.В. Народний епос «країни сходу сонця»: Навч. посіб. / Асадчих О.В., Дзюб І.П., Катаока Х. – К.: Видавничий дім «Дмитра Бурого», 2012. – 184 с.
2. Дунаєвська Л. Ф. Українська народна проза (легенда, казка). Еволюція епічних традицій / Лідія Францівна Дунаєвська – К., 1997. – 382 с.
3. Наумовська О. Японські та українські чарівні казки: образна парадигма у компаративному аспекті / О. Наумовська, Н. Наумовська // Література. Фольклор. Проблеми поетики. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2012. – Випуск 36. – с. 193-199.

REFERENCES

1. Assadchyh O.V., Dzyub I.P., Kataoka Kh. Folk Epic “*The Land of the Sunrise*”: Teach. manual [Narodnyy epos «krayiny skhodu sontsya»: Navch. posib.] / Assadchyh O.V., Dzyub I.P., Kataoka Kh. – K.: Publishing House “Dmitry Burago”, 2012. – 184 p.
2. Dunaevska L.F. *Ukrainian folk prose (legend, fairy tale). Evolution of epic traditions* [Ukrayinska narodna proza (lehenda, kazka). Evolyutsiya epichnykh tradytsiy] / Lydiia Frantsivna Dunaevska – K., 1997. – 382 p.
3. Naumovska O., Naumovska N. Japanese and Ukrainian folk fairy tales: a paradigm of characters in the comparative aspect [Yaponski ta ukrayinski charivni kazky: obrazna paradyhma u komparatyvnomu aspekti] / O. Naumovska, N. Naumovska // Literature. Folklore. Problems of poetics. – K.: Publishing and Printing Center “Kyiv University”, 2012. – Issue 36. – p. 193-199.

Н. НАУМОВСКАЯ НАЦИОНАЛЬНЫЕ ОСОБЕННОСТИ СЕМАНТИКИ ОБРАЗА СОСЕДА В ЯПОНСКОЙ НАРОДНОЙ СКАЗКЕ

Статья посвящена анализу образа соседа в японском сказочном эпосе. Акцентировано на частотности бытования сказочных текстов с доминантным образом соседа, относящегося к категории злотворцев. Выделено жадность как основную черту образа, определяющую его негативную коннотацию в аксиологической шкале японцев. Высказано предположение, что в тех немногих сказках, которые имеют лексему «сосед», однако сам персонаж не находится в центре внимания, он непременно становится конструктом сюжета.

Ключевые слова: фольклор; японская народная сказка; образ; сюжет; злотворец; протагонист; антагонист.

N. NAUMOVSKA NATIONAL SEMANTIC FEATURES OF THE “NEIGHBOR” CHARACTER IN THE JAPANESE FOLKTALES

The article analyses the “neighbor” character in the Japanese folktales. It is emphasized on the frequency of the existence of fairytale texts with a dominant image of the “neighbor” character belonging to the category of “evil-creators” characters. The feature of greed is emphasized as the main feature of the character, which determines its negative connotation in the axiological scale of the Japanese. It is assumed that in those few fairytales, which have a lexeme “neighbor”, but the character is not the main one, he/she certainly becomes a construct of the plot.

Keywords: folklore; Japanese folktale; character; plot; “neighbor” character; “evil-creators” characters; protagonist; antagonist.

N. NAUMOVSKA NATIONAL SEMANTIC FEATURES OF “NEIGHBOR” CHARACTER IN JAPANESE FOLKTALES

The article focuses on the analysis of the “neighbor” character in the Japanese folktales. It is noted that the “neighbor” character, in Japanese folktales, belongs to the category of “evil-creators” characters. The research shows a pattern: the most frequent representation of the “neighbor” character can be found in the “magic fairytales”, much less often in the “social fairytales” and practically absent in the “fairytales about animals”. In the magic fairytales, this character is endowed with an entirely negative connotation: the “neighbor” character is a malicious hero, the main antagonist of the hero. Unlike other “evil creators” characters, who have a detailed description of their appearance (because it is mostly demonological creatures with

zoomorphic features), a fairytale with the main character of the protagonist's antagonist-neighbor does not emphasize the characteristics of the appearance of the "evil creators" character. The essential feature of the "neighbor" character is greed. It is the greed, which is the strongest feeling of the "neighbor" character produces another feature – a carelessness that ultimately leads to a punishment: the death of the "neighbor" character or his "almost perishing". It is noteworthy that, unlike the "magic fairytales". The "social fairytales" with a negative image of a neighbor emphasizes precisely his ignorance as the main feature. This type of fairytales never contains a resolution – the death of a neighbor. This gives grounds for concluding that in the Japanese axiology, recklessness is inferior to greed on the level of negative perception. And only a small amount of the "social fairytales" does not show a negative connotation of the analyzed character – on the contrary, the "neighbor" (mainly female, rather than man) plays the role of a gift holder: he/she treats the hero/heroes with small different dishes – but this gift is a plot-creating element of the fairytale text, which ultimately leads to

УДК 821.111-31

РИБАЛКА Ірина, ЛИСЕНКО Анастасія

ФУНКЦІОНУВАННЯ ХУДОЖНЬОЇ ДЕТАЛІ В ЕПІЧНОМУ ТВОРІ

У статті розглядається функціонування художньої деталі на матеріалі англомовної літератури кінця ХІХ – початку ХХ століття, описується різновид та функції художньої деталі. Пропонується аналіз відповідності кількості деталей обсягу художнього тексту, співвідношення смислового навантаження на одну художню деталь та їх загальної кількості у творі, що також може слугувати одним з показників її ролі для реалізації художнього наміру автора.

Ключові слова: художня деталь; епічний твір; жанр; стиль автора; функція деталі; пейзажна деталь; предметна деталь; портретна деталь.

Вступ. Загальновідомо, що єдиною формою існування мистецтва є художній твір як система художніх образів, що утворюють єдине ціле. Воно являє собою духовно матеріальну реальність, що виникла як результат творчих зусиль людини, естетичну цінність, що відповідає художнім критеріям. У творі мистецтва в образній, знаковій формі відбивається як об'єктивна реальність, так і суб'єктивний світ художника.

Дослідники зауважують, що одним з найважливіших принципів художньої творчості і буття твору мистецтва виступає принцип єдності форми і змісту. Суть цього принципу полягає в тому, що форма художнього твору органічно пов'язана зі змістом і визначається ним, а зміст проявляється лише в певній формі. Залежність форми від змісту твору виражається в тому, що перша без другої не існує. Зміст являє собою внутрішній сенс певної форми, а форма являє собою зміст в його безпосередньому бутті. Зміст

a negative solution. Also, the cornerstone of this character is its namelessness, which again confirms the versatility of connotative characteristics, regardless of the personality embodiment in each particular version. The attribute being the long-lived in the fantastic space which attracts attention is rice or buckwheat cake, which appears as a tool for identifying personality characteristics of the character. We will assume that such an attributive function is due to its solar symbolism, as evidenced by the circular form of the identifier. It is important that the anti-hero's greed and self-interest are condemned and punished independently of the gender or age of the "neighbor" character: it can be both a young boy and a gray-haired grandfather, both a little girl and a lady of respectable age. Consequently, the frequent functioning of the "neighbor" character in the Japanese fairytales with the semantics of the "evil-creators" character can be explained by objective economic circumstances: high-priced land and, accordingly, quarrels beyond the boundaries of land allocation.

Стаття надійшла до редакції 24.04.2018

повинен мати форму, бо вона надає йому зовнішньої визначеності, без форми зміст не може себе виявити [1, с. 116].

Зміст – це естетично цілеспрямоване зображення тих чи інших предметів, явищ відповідно до світобачення митця. Автор наповнює зміст своїми думками, використовуючи ті чи інші лексичні одиниці у певній послідовності. Використовуючи відповідні стилістичні прийоми, відбираючи певні мовні одиниці, автор створює свій власний стиль. Стиль – це не формальна єдність забражально-виражальних засобів і технічних прийомів, а стійка їх спільність, яка визначається ідейним змістом. Стиль має важливе інформативне значення, він повідомляє про цілісну якість твору [1, с. 121].

На нашу думку, деталь є одним з найважливіших акцентуаторів у системі художніх засобів, яку як автори, так і критики чи пересічні читачі вважають надзвичайно суттєвою для реалізацію змісту тексту, саме через це питання

© Рибалка І., Лисенко А., 2018